

115

TŪDAITAKI NI VULA.

Yaca - Alivereti Suiniika.

Koro - Nadoria, Dreketi, Rewa.

Tikinisiga - 23/5/86.

Koya e katona - Eliko Qolivonu Masa.

E kā ni mārau vī au, meu talanotaka vakacācā na kena tūdaitaki na vula, me vākā sā rogo tū e na noda vanua. Kā ni rarawa tale gā vī au, e na noqu sā na vakaitavi kina e na rawa ni na rogoci ni na cacavukavuka jiko na ivakamacala e na soli. Na vīka gā e sō kau ā rogoca e liu, niu se gone sara, au sā māni tomika tū mai vīkakacācā, au na via solia toka kina e na bogi edai, e sō gā na kena itukutuku cacavukavuka me vakā gā au rawa ni na vakamacala yani kina.

O yau o Alivereti Suiniika. Na ikarua ni yacaqu, sā na toka kina e dua na ivakadei ni italanoa ni kena tūdaitaki na vula. Onī na qai lai rogoca vakalailai i muri na tikina oyā. Na yacaqu o Alivereti Suiniika, mai na koro o Nadoria, e na tikina makawa o Dreketi, e na yavusa vakatūraga o Vūniyavu, na noqu mataqali o Nautonibokoi. Na noqu yabaki ni bula, au sā toka sara e na vakatāgedegede ni tamatabula e na gauna oqō. Sā sivia toka na limasagavulu na noqu yabaki ni bula e na gauna qō.

Na imatai ni kā au vākāsanataka mada, ni sā kerei meu vakamacala e na kā e baleta na itukuni qō, e dua na kā au vākāsanataka, na vanua meu na tekivū kina. Baleta na kena vakayacori na cakacaka levu qō, me vakā na itukuni rogo levu qō, e na noda vanua qō o Viji, kena tūdaitaki na vula, au vākāsanataka, se cava mada na kena vū ni tūdaitaki qō na vula.

Ia, au na via vakaraitaka e dua na vuna au nanuna ni rairai e dodonu, o koya e vakavuna me tūdaitaki kina na vula mai vī rau na tūraga e rua qō, ka rau ā tūdaitaka na vula. Na kena italanoa, e tukuni na yacādrau na tūraga qoka o Danu kei Cavula, me vākā nō qō na kena rorogo. "Dididi o Danu kei Cavula, lomādrau me rau vakamatea na vula". O koya gona yā, ksa na rawa ni tekivū i kīa na noqu via vakamacala e na vuku ni itukuni qoka.

Tabana e rua.

E vū ni nōdrau ā via vakamatea na vula qō, sé me rau tūdaitaka na vula na tūrāga vītau qō, e rairai e dua na kā e rau ā didivaka. Na kena italanoa era tukuna tū na qase e liu, e rua na tūrāga qō e rau tūrāga sara jiko me vakā au sā vakamacalataka e na nītou lomanikoro, Nadoria, se e Dreketi. A ratū vītau vata e rua na tūrāga mai Nacuru, mai na vanua vakatūrāga o Bureonoco. A ratū vībuku beka e na dua na siga, me vakā na nodra ivakarau na vītau, eda sā kilā vinaka, me ratū lai cocoka. Cocoka ni sā rawa mai e dua na saqa vakaitānera, se dua na saqa levu, sā mani lomādrau me oji tū na vakayakavi, me ratū sa qai lai vakayagataka na ika qō, e ratū sā rawata mai e na siga. Sā mani lai ~~kena~~ lewā toka vī rau na tūrāga ni Bureonoco qō mai Nacuru, me qai lai laukana i Nacuru na ika yā. "Drau kauta na ika qō drau lai vakasaqā, kīrau na qai qai yani e na yakavi me datū qai lai kania vata". Sa mani vā nō yā nodratū vībuku, rau qai sara mai nakoro yacova ni sā gauna ni vakavakayakavi.

Tukuna "Noqu itau, daru qai, sā rairai buta sara tū gā qō mai Nacuru na ika qō, me datu lai vakayagataka". E na nōdrau qai yani qō, e rairai erau sā wāwā beka gā, se rau sā via lawakitaka beka gā o rau na nōdrau itau erau jiko mai Nacuru, rau bera ni yaco yani na nōdrau itau erau qai yani qō i Dreketi i Nadoria, e sā rau kania qima o rau na ika. Kania, mai māroroi vinaka sara yani na kena sui, mai ubi jiko ga yani va na loma ni kuro e rau ā vakasaqā kina na ika qoka. Na gauna rau sā yaco yani kina na nōdrau itau, e na bogi ni siga oyā, erau qai lai raica vā qō na ika, erau sā leca o rau na nōdrau itau oyā, sā lai rau cegā na kuro qō va na valenikuro e saqa jiko kina, kā ni rarawa ni sā laukana tale gā na ika, sā vō tū gā na suina. E tekivū i kīa na itekivū ni itukuni qoka, rau sā mani vā me rau sā yalocā sara vakalevu o rau na vītau qō na qai yani e Nadoria, rau sā lesu tale mai. Sa rau qai mai bose, rau nanuma o rau, "Sa vinaka, o rau na nōdaru itau qō, me kua tale ni rau qai gazi mai vakadua, i nodatou koro. Kua sara, na vula qō, daru sa na tovolea me daru tūdaitaka, me boko vakadua na kena rārama. Me kua ni nodrau cina mai e na dua tale na gauna me rau qai mai kē, me rau kania i kē e dua na kā. se me datū mai vītalanoa tale e na dua na yakavi, sa na boko vakadua". Erau qai sara o rau rau sā vībuku sara.

Tabana e tolu.

Na jiki ni vanua qō, e nō sara gā e na yasa i Nadoria sara gā e na nodratū qele na mataqali o Vuna, e jiko kina na jiki ni qele ka vakayacori kina na kā qoka. E na yasana me da tū a rai vā qō i Natokalau, donumaki Nakorovou, e dabe sara tiko gā i kīa na jiki ni qele qō, na vanua kō ā tudaitaki kina na vula.

Ni bera jiko ni tūdaitaki na vula qō, au na tosoya vakalailai na noqu italanoa, au na via tukuna vī kemuni na vakarorogo saka jiko e na bogi e dai, nī kā vakūrabitaki qō, e dua na kā zina kā ā yaco, zina ni tukuni na kā qō, na italanoa au vakaraitaka jiko qō, ia e dua na kā zina kā ā yaco. Ka vakadinadinataki, e na vuku ni sō na kā e rawa me vakadinadinataki kina baleta na kā e vakayagataki me caka kina tūdaitaki ni vula, na kau qō e sega ni dodonu me tubu e na loma ni nītou vanua. E na loma ni jikina qō o Drekeji, me qai yani e na vanua vakatūraga o Bureonoco, se na loma ni bucabuaca taucoko qō o Drekeji, e drēdrē me na kune kina na bitu lalai qō. Dau kune gā vī ira na wekada mai cake, vakabībī mai Naitasiri i cake. Qō na kau qō na bitu lalai qō, na bitu draudrau, e kā e sega ni dodonu me laukune e na loma ni bucabuca qoka.

Na vutoro koya ratū vakarau vakayagataka qō, e sega tale gā ni kau tale gā ni vanua qō. Qō na kau tale gā mai na ulu ni Colo, na vutoro. Kei na kā tale gā e jiko, ka se jiko sara gā e na vanua ā tūdaitaki e vanua qō na vula, mei vakazinazina jiko me yacova na gauna edai, sai koya na kabuta. Na kabuta e rawa ni laukune sara mai matāsawa, se ē dua na vanua e vōlekata na waitui. Na kabuta qō, e mai tū sara e na loma ni yasa ni tobu, koya a takivi kina na wai, ka vakarautaki me mena na vula. Rau sā tekivū sara me rau cakacaka na vitau qō, me vakā gā au ā sā vakaraitaka oji, de rairai rau ā qai sara beka i cake, rau ā lai kauta mai kina na bitu qō, e lai tā māi na kena dai.

A viribai sara na dai me vakā gā na kena ivakarau ni sō na tū dai eda dau vakayacora. E se matata vinaka sara tū gā edai, qō ni da na butuka na vanua yā ka lai vakadikeva, na kena ibulibuli ni nona tubu jiko na bitu qō, e vakā sara jiko gā na itubutubu ni kena vaka-

Tabana e va

rokoti e dua na dai. E vakabībī cake na dai au kila o yau, na dai ni manivusi, e mataqali vata tale gā.

Ia e bau vanua levu toka na vanua e kovuta toka na vanua qō, a lai oti oyā, e tukuni ni ā vakayagataki tale gā kina na vutoro. Na kau qō e kau sara mai cake, de rau ā lai qai beka na qase qō. ka rau lai kauta sara mai cake na kau qō. Sa sega ni da na yacova jiko na jikina oya. Na kā gā e laukila, ni sā mai bula tū qō, na kā tolutolu qō ko yau ā sā vakamacala oji mada kina, e na vanua ka ā tūdaitaki kina na vula.

E rau sā mani mai qalu yani na tūruga vītau qō, rau cakava na kena qalu na vula, sā qai mai vakarau tū na vīka taucoko, na ivakasāribariba ni dai, na kā taucoko qō rau sā vakarautaka sara tu, sā rau qai lai takiva mai na waitui mai matāsawa e na dua na kitu, ka kena isoso tale jiko gā mai na kabuta koya sa mai bula jiko qō me vakā au sā vakamacala oji kina.

Au via lesuva tale na jikina yā, e tukuni mai, e vakarautaki tū mē vakā na noqu vosa e liu, ni ā vakarautaki tū na wai qō, na kitu wai qō, me baleta me mena na vula, e segai. Na nōdrau inaki o rau, me rau vakabutobutotaka na vula, e lai takivi mai kina na waitui me kasui kina na vula, se me rau sevuka kina na vula me rawa ni butobutō kina vakadua.

Sā mani kena isoso jiko mai na kabuta oya mai matāsawa va na vanua erau lai taki wai mai kina kō yā sā mai bula jiko gā kina na kabuta yā me yacova na gauna edai, e na vanua e tūdaitaki kina na vula. Oji yā, sā mai rau qai meke toka yani. Na kena meke qō, me vakā au na via vakaraitaka vakadodonu, ni sā drédré sara jiko me na dua na itukutuku se na dua na italanoa matata me na talanoataki kina na italanoa qō. Na vīka gā au sā tukuna jiko, ni na tomitomi

Tabana e lima

tú gā na soli itukutuku se na soli italanoa, me baleta na italanoa ni kena tūdaitaki na vula. Erau sã qai mai cakava tú yani na kena meke. Na kena meke, e na sō beka ví kítou na lewe ni jikina qō e rawa ni se kilā jiko. E vā toka qō e dua na tagauna, na tagau ni meke oya, "Kemu sivaro ra vula, kemu sivaro ra vula". Na kena tale e sō, e rairai é sō tale beka ví ira na kena tamatabula se ra bula tiko donumaka na gauna qō, e rawa ni ra vakacavara na serekali rogorogo vinaka, ni kã e baleta na kena tūdaitaki na vula.

Sã qima yã, rau sã qai mai jiko yani na vítau qō, erau sã qai mai meke toka yani, erau meketa jiko na vula. Nodrau sã vecea jiko na vula, me siro sobu mai vuravura me mai koko va na nōdrau dai, me rawa ni rau vakabutobutótaka kina, se vakamatea na vula. Na kã rau sã cakava jiko na vítau qō, sã rau rogoca tale tú gā e rua tale gā na vítau, e rau sega ni duavata jiko na kã rau sã cakava na túraga vítau qō, rau via tūdaitaka qō na vula. Sã rogo levu jiko, sã rogo ikúru jiko na loma ni nítou vanua, ni sã vakarau tūdaitaki na vula, lé lévu ví ira na nímamu qase e liu, sa ra yaloca jiko, "Na kena irairai sa da na butō o keda, rau qō, rau sã via vakamatea na vula". Na vakabauta e tú ví ira na gauna yã, ni rawa dina me rau sa na vakacācana na vula qō me butō, me kua ni rārama tú me vakā na kena inaki.

Sã qai lomādrau, "Noqu itau, daru qai daru lai vakacācana na nōdrau tūdai vula o rau qō, daru lai vísautaka na kitu". O koya na kitu waitui koya rau nanuma me rau sévuka kina na vula qō me rawa ni boko kina na vula, na tobu gā e jiko yã, daru vísautaka gā, daru takivaka na kitu va na tobu. Sã rau vakarau jiko me rau sã lai

~~_____ rau _____~~
vakacācana na nōdrau inaki na túraga vítau qō rau sã qai lai yasa lō e na bogi, rau se bera jiko ni qai kaciva na vula qō me tūdaitaki. Erau qai sara o rau na lai via vakacācana na nōdrau inaki qō, ka lai vísautaka na kitu. Takivi mai na waidroka, sova livi na waitui kō sã jiko rawa e na loma ni kitu. Na isoso gā ni kitu

Tabana e ono

yā na kabuta, rau mai sosoga tale jiko yani kina na kitu gā koya sā tiko yā, nanuni jiko me rau vakayagataka e na bogi ni siga yā. Rau na lesu gā mai, erau mai raica ni se jiko gā kina na kabuta, rau nanuna ni se tawa jiko gā kina na waitui. Yaco mai na gauna yā, rau sā qai mai na vītau me rau sā mai meketa na vula, erau lagata jiko na kena serekali, sā qai vakaeecece sobu mai na vula qō, me vakā erau vinakata jiko.

Na kena itukuni, vī keda e na gauna qō, ni da rogoca na kena ece mai vuravura na vula me qai sara mai vuravura, mai rā va na dela ni qele, e drēdrē meda na vakabauta. Ia na itukuni qō, e tukuni jiko ni ā vakā kina e na gauna oyā. Me vakā na kena icakacaka erau cakava na qase qo, rau na tūruga vītau qō e na gauna yā. E qai mai na vula e qai mai, me sā ecevaka sara mai e na dela ni qele ka curu e na loma ni bai qō, sā tekivu me vakayagataka na sivaro e sā tiko kina se na qalu, o koya e vakatokai na sivaro vula. Gauna vata oyā rau sā sikita kina na vula o rau na tūruga vītau qō, rau qai lai taura na kitu waitui qō, koya rau ā vakatawana mai, me rau sévuka kina na vula. Gauna vata erau sā sevuka kina na vula yā, sā qai vakaeecece na vula me sā drō cake tale. Rau sévuka na vula oyā, rau sā qai raica ni sā sega ni ó koya na waitui erau ā tawana tū mai vana kitu oyā, sā rau vakayagataka jiko oyā, sā waidrānu se waidrōka. E sā mani yaco i kiā, rau sā qai kābuya kina na vula. Kena ivakadinadina qō, ni onī na raica jiko na vula, e na gauna edai e na gauna e dau jinairai mai kina, onī na raica ni na taucoko vakavinaka tū. Onī na raica jiko gona i kiā, na ivakatākilakila ni dābibi, na vanua sōsō oyā, sai koya qō na nōdrau sa yaluyalu cala na tūruga vītau qō, e sā sega ni mana na nōdrau sévuka va na waitui, ni sā waidroka erau sā kāsuya kina oyā na vula, erau sā yakuta e sō na dābibi e tū i kiā, me rau kābuya kina na vula.

Oyā e dua na kena itukuni lekaleka, e vakaraitaki jiko ni kīmanu vakadinadinataka jiko o kīmanu e na gauna qō, ka vaka tale gā kina ni se da dau gone, na itukuni qō. E se sega ni kilai na kena itukutuku me vakā era sā solia vī keda na vāvālagi e na gauna qō, ni sōsō gā oyā, kō e se tiko va na vula e na gauna edai. Eda sā vuli mai qō, eda sā qai mai kilā, me vakā gā ni a itukuni gā.

Tabana e vitu.

Ia, e rairai au sa na mai yaco jiko e na vanua oqoka, na ká au kilá, au sá vakaraitaka jiko yani qóka. Au na viia lesuva tale na ká e tolu oqó, au via vakabíbitaka kina ni dua na ká zina na ká á yaco e na gauna oyá, e na ká e baleta na kena túdaitaki na vula, au via vakabíbitaka jiko i ke, na kena vakayagataki na iyáyá qó, na dai, me vutoro, kei na kena ivakasáribariba tale gá. Na bitu lalai, koya mai kele me dai ni vula, kei na kabuta qó mai bāravi, se mai waitui, koya sá mai jiko sara e na loma ni vanua vakawaidroka qoka.

É dua na kena itukutuku tale, au via vakaraitaka jiko, e tukuni ni sá cariba na dai qó me sa birisaicala na nódratou dai na vítau qó, á vuka sara na kena ivakasáribariba qó, e tukuni ni tau sara i Suvavou na vídelana e jiko yani i liu. Kévaká e na lai raici, era tukuna na kena túraga vata i ira na buinigone e liu, ni vanua oyá, e cadra tale jiko gá kina na vutoro. Oyá na ivakasáribariba koya á riba yani, ni sá birisaicala na túdai qó, e riba sara na kena ivakasáribariba e lai tau sara ni sivi o Suvavou, i na vítokaitua lelevu á tú mai yá, e kiá e na vanua oyá, e rawa ni vakadinadinataki ni se cadra jiko gá kina e na gauna edai na vutoro. Na vutoro tale gá qó e kímamu sá tovolea o ira na nímamu qase, vaká kina yaco mai ví kímamu na itaba qoka e na gauna qó, me kímamu dau vilika na sorena, se ni sá kadré toka na vunivutoro qó na sorena, se ni sá kadré toka na vunivutoro qó na sorena, kímamu lai tea tale e na dua na vanua, e drédré salá vakadua ni bula tale. É na bula jiko gá e ké. Kímamu vakadinadinataka, era tukuna na kena turaga, o ira na tubui kímami, na vutoro oqo, e na dua tiko gá. Kevaka gá e sá mate na vuna qó, e na tubu tale gá mai e dua, e na sega ni rawa ni rua se me tolu, e na dua jiko gá. Koya na vuna gá kó se bula jiko e na gauna edai, kévaká e na mani qaiqai me na lai mate, e na cadra tale e dua, me na kena isosomi. É na vá jiko gá oyá, me vaká ni á dau vá jiko gá oyá e na gauna e liu, mai ví ira na tubu i kímamu vakaciva, me se yacova jiko gá mai e na gauna qó, na jikina au talanoataka jiko qó ví kemuni na noda túraga.

É rairai sá na mai yaco saka tiko i ké, au vakabíbitaka jiko gá na tolu na ká qó, na ká e sega ni kune e na vanua qó e lomaidreketi, sai koya na vutoro kei na bitu qó, e rawa ni ra na kilá vakavinaka mai cake, e sai koya beka na bitu sanisani, e yacana ví keda, sé

. Tabāna e walu.

yacana vī ira era kila na mataqali bitu lalai vā qō, kei na kabuta. Qō e tolu na ivakadinadina e sā tū mai liu, ka se tū tale jiko gā e na gauna qō, me rawa ni vakadinadinataki kina na itukuni au mai talanoataka jiko yani qō vakacācā, e sā kena levu saka oyā.